

→ The Blue Diamonds met links Riem de Wolf.
FOTO ANP

Ten slotte Riem de Wolf 1943-2017 De hele wereld zong mee met 'Ramona'

Hoeveel exemplaren verkochten The Blue Diamonds van *Ramona*, hun hit uit 1960? Er zijn bronnen die het houden op wel twintig miljoen. Andere rekenners komen bescheidener uit, op 'maar' zeven miljoen exemplaren. Duidelijk is het dat het duo de Nederlandse popmuziek aan zijn eerste echt grote internationale succes hielp. De hele wereld zong mee met de indo's Riem en Ruud de Wolf.

Want na Nederland volgde al snel succes over de grenzen. "Eerst in Duitsland, toen in de rest van in de rest van Europa, daarna volgden Zuid-Amerika, de Verenigde Staten, Zuidoost-Azië, er kwam geen einde aan. En overal waar we kwamen, werden we opgewacht door hysterische massa's. Mensen werden verdrukt, de kleren werd van ons lijf gerukt. Soms moesten we vluchten over de daken," herinnerde Riem de Wolf zich veel later in deze krant.

In 2000 overleed Ruud de Wolf, de oudste van de twee, 59 jaar oud nog maar. Gisteren volgde broer Riem hem; een hersenbloeding maakte op 74-jarige leeftijd een einde aan zijn leven.

In Mexico heetten de twee niet The Blue Diamonds, maar Los Diamantes Azules. Stomverbaasd was men er elke keer weer als de twee geen woord Spaans bleken te spreken; ze werden voor geboren en ge-

togen Mexicanen gehouden.

Maar Ruud en Riem waren geboren in Depok, een dorpje in de buurt van de huidige hoofdstad Jakarta. Vrijwel direct na Riems geboorte belandden de gezinsleden als Indische Nederlanders in een jappenkamp. In 1949 kwam de familie naar Nederland; Riem zou zijn hele leven in Driebergen blijven wonen.

Als een indoversie van The Everly Brothers maakten The Blue Diamonds eind jaren vijftig furor in Nederland. Een tikje afgunstig keken de twee naar de eveneens Indische Tielman Brothers, die het soort wilde rock-'n-roll maakten waar zij zelf ook van hielden. Maar producer 'Ome' Jack Bulterman, die ook werkte met toenmalige tienersterren als Rob de Nijs en Ria Valk, moest daar niets van hebben.

Op hun beurt hadden de broers De Wolf aanvankelijk grote moeite met het door Bulterman aangedragen *Ramona*, een Amerikaanse evergreen die eerder op plaat was gezet door onder anderen Louis Armstrong en Jim Reeves. Te braaf, vonden ze. Maar hitgevoel had hun producer zeker, moesten ze al snel toegeven. Nooit meer zouden The Blue Diamonds zo'n grote hit scoren, maar het succes van *Ramona* was groot genoeg om een levenslange carrière op te bouwen.

Peter van Brummelen

Susan Rothenberg Na 35 jaar terug in Amsterdam

'Een werk is af als ik me er niet meer aan erger'

Abstract of figuratief, grijstinten of felle kleuren: de Amerikaanse schilder Susan Rothenberg blijft zoeken. 'Een eenvoudige afbeelding maken is hard werken.'

Edo Dijksterhuis
AMSTERDAM

Sommige kunstenaars-oeuvre worden – hoe divers ze ook zijn – sterk gekleurd door één specifiek beeld of thema. Bij Susan Rothenberg (1945) zijn dat paarden. Bij haar eerste galeriepresentatie in 1975 baarde ze opzien met drie levensgrote exemplaren. Daarna volgden er

meer, vooral in zwart en rood.

De paarden brachten haar wereldfaam, en in 1982 een tentoonstelling in het Stedelijk. 35 jaar later is ze terug in Amsterdam, met nieuw werk dat ze toont bij Grimm Gallery. En ja, er zit een paard bij. Of in elk geval een deel van een paard.

"Ik wilde eigenlijk alleen maar een *dust devil* schilderen," vertelt de Amerikaanse kunstenaar. "Dat zijn van die kleine wervelwindjes die zomaar kunnen opsteken en zodra ze een stukje

gras tegenkomen weer verdwijnen. Maar eenmaal op het doek werd het iets onherkenbaars. Daarom heb ik dat paardenbeen erbij gezet. Dan heb je als kijker houvast."

Rothenberg schildert herkenbare zaken die niet noodzakelijkerwijs ook realistisch zijn. "Ik moet er zelf een emotionele band mee hebben. Schilderen als abstracte oefening ligt me niet. Toen ik in de jaren zeventig in New York begon met figuratief schilderen werd ik voor gek versleten. Minimalisme was de trend. Maar het Whitney Museum pikte het op, plakte er het etiket 'new image' op en klaar was ik."

Allerdunste essentie

De negen schilderijen uit de periode 2008-2016 die nu bij Grimm te zien zijn, laten een verscheidenheid aan beelden zien. Handen, een kraai, ledematen van een marionet. "Ik laat delen van een groter geheel zien," vertelt Rothenberg. "Een volledig lichaam is veel te complex. Ik knip het liever in delen en versimpel die tot een uitgebende versie. Ik ben enorm fan van Giacometti; hoe hij in zijn beelden kon wegschrapen

Jazz in Het Concertgebouw

Legendarische jazzmusici naast de grootheden van nu en morgen zijn het komende seizoen te horen in Het Koninklijk Concertgebouw. Van Wynton Marsalis tot de top van de jongere garde: Avishai Cohen, Cecile McLorin Salvant en wat dacht u van Phronesis, Nik Bärtsch, Tigran Hamasyan en het Maarten Hogehuis Trio?

Paroollezers ontvangen 25% korting op acht jazzconcerten.

- ↳ Korting
- ↳ Oktober t/m februari
- ↳ Het Concertgebouw

parool.nl/meer

Het Parool

'Als je klein bent, moet je een pas naar voren doen als grote mensen als Henny Huisman om je heen staan, en iets luider praten'

Jacques d'Ancona, over wiens leven een musical is gemaakt → 18

17

→ Beatrix Ruf (l) en Susan Rothenberg in Grimm Gallery.
FOTO CHARLOTTE ODIJK

totdat de allerduinste essentie overbleef, dat is geweldig."

Eenvoudige afbeeldingen maken is echter hard werken, verzekert Rothenberg. Ze beschrijft haar werkdag als een opeenvolging van mislukkingen en valse starts. "Niet goed, weer niet goed, opnieuw, weg ermee." Als ze echt vast komt te zitten, gaat ze de honden voeren of tv kijken – de laatste tijd heeft ze veel tennis gekeken, zegt ze lachend.

"Ik begin eigenlijk altijd met schetsen. Daarvoor gebruik ik gele kladblokken. Tientallen va-

Een werkdag is een opeenvolging van valse starts en mislukkingen

riaties teken ik, en daar houd ik er uiteindelijk drie of vier van over. Die zet ik over op doek, beschouw het als een soort tekenen met de kwast. Ik blijf eindeloos variëren en dan nog kan het misgaan, is een figuur bijvoorbeeld wel goed, maar staat hij net verkeerd ten opzichte van de rand van het schilderij. Pas als ik me er niet meer aan erger, is een schilderij af."

Antizwaartekracht

Het werk is aan Rothenbergs schilderijen af te zien. De huid is als een eeuwenoude muur die keer op keer gestuct en geverfd is, gebutst en versleten. De kleurvlakken waar de figuren in staan, ogen gruizig. "De achtergrond ontstaat gelijktijdig met de figuren en kan verschillende functies hebben," vertelt Rothenberg. "Soms zorgt hij voor contrast, een andere keer zuigt hij de voorstelling bijna op. Het is een plaats zonder duidelijke locatieaanduiding. Ik schilder ook nooit horizons. De figuren zweven meer dan dat ze staan. Ik ben antizwaartekracht."

Soms helpt het toeval Rothenberg een handje. "Met vieze kwasten kun je de mooiste kleuren

maken," grijnst ze. Rothenbergs palet neigt naar aardse tinten, warm maar zonder schittering. Het zijn kleuren die passen bij het weer in New York. Toen ze in 1980 met haar echtgenoot, conceptueel kunstenaar Bruce Nauman, naar een dorpje in New Mexico verhuisde, ervoer ze dat dan ook als een schok. "Al dat scherpe licht, vreselijk! Ik was helemaal gedesoriënteerd. Het eerste schilderij dat ik op de ranch maakte, was van een blauwe lijst in een achtergrond van roze, oranje en geel. Die verandering was gelukkig maar tijdelijk. Ik ben nu weer vooral bezig met grijs tinten."

Het kleurgebruik is door de verhuizing naar het zuiden niet blijvend veranderd, maar Rothenbergs beeldtaal wel. Ze haalt haar inspiratie uit haar directe omgeving: honden, paarden, een kraaienfamilie die al vijftientig jaar in dezelfde boom leeft. "Mijn ideale onderwerp heb ik nog niet gevonden," geeft ze toe. "Maar ik heb hopelijk nog een paar jaar."

Susan Rothenberg: *The height the width the weight*.
T/m 14 oktober, Grimm Gallery, Frans Halsstraat 26.

Herrijzenis van haast Bijbelse proporties

KLASSIEK

MUZIEK VAN MOZART EN BEETHOVEN

Door Orkest van de Achttiende Eeuw

Gehoord 12/9, Concertgebouw

★★★★★

Het Orkest van de Achttiende Eeuw heeft nogal geworsteld met een bestaan zonder zijn chef en inspirator Frans Brüggen – in 2014 overleden – maar gisteren klonken de verweesde musici als vanouds.

Tijdens de 140ste tournee wordt de hechte, maar ook ouder wordende club musici van het orkest – dat in 1981 is opgericht – aangevoerd door een jonge concertmeester, die tot een herrijzenis van bijna Bijbelse proporties inspireert.

Dezelfde veertig musici spelen met

maar één nieuw man in hun midden ineens weer net zo goed als in de periode dat het Orkest van de Achttiende Eeuw een van de allerbeste oudemuziekorkesten ter wereld was.

Mozarts 35ste symfonie – ook wel de *Haffner Symfonie* – kreeg een vlamme uitvoering, waarin het raffinement en de voor dit orkest zo typerende zacht glanzende, elegante en toch kernachtige klank er weer helemaal was, maar die toch ook een heel ander karakter had dan in de gouden tijden met Brüggen. Er zat iets aangenaam wilds in de interpretaties, dat anders was dan de wat meer geserreerde dramatische spanning die elke noot had die Frans Brüggen dirigeerde.

De opening van Mozarts duister geladen Pianoconcert in d kwam ma-

Er zit nu iets aangenaam wilds in de interpretaties van het orkest

gisch mooi tot leven. Dreigend, met die griezelige bliksemflitsen die Mozart zo grandioos trefzeker laat inslaan. Geweldig in balans, fijn van kleur en prachtig donker in de strijkers.

Pianist Ashot Khachatourian klonk wat vlakker op de Erardvleugel uit 1837, die ook beter bij iets latere muziek past dan die van Mozart, die in 1837 al 46 jaar dood was, maar poets-te dat geheel weg in eigenzinnige cadensen.

Na de pauze met wereldster Maria João Pires als solist in Beethovens *Vierde pianoconcert* werd het nog mooier. Weids met een diepe rust in het eerste deel, het tweede deel dat omhoog van conflict naar verlossing, en scherp gesneden in het laatste deel. Heel erg mooi.
Roeland Hazendonk

HILTON AMSTERDAM

Zelfportretje John Lennon wordt geveild

Een gesigneerd zelfportretje dat John Lennon in 1969 tekende bij zijn verblijf met Yoko Ono in het Hilton Hotel in Amsterdam, wordt geveild. Het Haagse antiquariaat Fokas Holthuis kreeg de tekening, die vastgeniet zat in Lennons boek *The Penguin* uit 1966, onlangs in handen.

Lennon maakte het portretje tijdens een interview dat hij op 28 maart 1969 gaf aan Parool-journaliste Emmy Ledel-Huf tijdens de eerste bed-in in het Hilton. Het echtpaar bleef een paar dagen in bed, uit protest tegen de Vietnamoorlog.

HET NATIONALE BALLET

Eerste solist Young Gyu Choi wint Radiusprijs

Young Gyu Choi, eerste solist van Het Nationale Ballet, heeft de Alexandra Radiusprijs 2017 gewonnen. Hij kreeg de prijs, bestaand uit 2500 euro en een kunstwerk, gisteravond tijdens het Gala van het Nationale Ballet uit handen van de naamgever van de prijs. De jury roemt de Zuid-Koreaanse danser om zijn sterke techniek en open uitstraling. "Altijd elegant en verzorgd, terwijl zijn technische prestaties inmiddels ronduit verbluffend zijn. Daarnaast beschikt hij over een prachtige en veelzijdige toneelpersoonlijkheid."

TUSCHINSKI AWARD

Nominatie voor student Filmacademie

Een onvergetelijk afscheid van Filmacademiestudent Cláudio de Oliveira Marques is door het Nederlands Filmfestival genomineerd voor de Tuschinski Award voor beste afstudeerfilm. *How to uninstall life* van Noah Suhartono (Willem de Kooning Academie) en *We will maintain* van Festus Toll (AKV|Sint Joost) zijn de andere genomineerden voor de prijs, 5000 euro, die beschikbaar is gesteld door Pathé. De winnaar wordt op 21 september bekendgemaakt in de Stadsschouwburg Utrecht.

PRIJS SCHILDERKUNST

Hendrix, Aarab en Van Zwieten, bij kanshebbers

24 kunstenaars, onder wie Anouk van Zwieten, Niek Hendrix en Mohamed Aarab, zijn genomineerd voor de Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst 2017. 302 kunstenaars hadden beeld en documentatie ingestuurd in reactie op advertenties in diverse (sociale) media. De jury onder leiding van directeur Benno Tempel van het Gemeentemuseum Den Haag maakt op 6 oktober de winnaars bekend. De tentoonstelling in het Paleis op de Dam loopt van 7 oktober t/m 5 november.